



BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet.....

Vårt jubileumsår 2015 avslutades med ett mycket uppskattat föredrag av Stefan Edman som talade om "Arvet efter Elin". Läs mer om detta längre fram i bladet!

Årets Elin Wägner-dag firar vi lördagen den **14 maj** i Bergs bygdegård med ett spännande besök av författarna till Svenska Hem, förlagan till tv-serien *Fröken Frimans krig*, Eva Kaijser och Monika Björk.

Efter kaffe och ostkaka har vi som vanligt vårt årsmöte. Några ledamöter har aviserat att de vill avgå så valberedningen tar gärna emot tips på lämpliga nya styrelseledamöter – gärna någon som har koll på sociala medier. På årsmötet avslöjas också vem eller vilka som får *Årets väckarklocka*.

Väckarklockan har ni chansen att möta på årets hösthelg på S:t Sigfrids folkhögskola **17-18 september**. Vi arbetar för fullt med programmet. Preliminär rubrik är *Elin och mannen – är han beredd att stå i bredd?* Det blir spännande föredrag om männen som påverkade Elin och om männen i hennes verk, men också en inblick i mansrollen idag och pågående forskning. Inbjudan till seminariet och programmet i sin helhet skickas ut i augustinumret av Bergsluft och finns förstas på hemsidan.

Med detta utskick följer inbetalningskort av **årsavgiften 150 kr** samt vår uppdaterade broschyr. Ge den till någon som kan vara intresserad av Elin Wägner och sällskapet för vi vill gärna ha fler medlemmar!

I förra utskicket efterlyste vi era mailadresser – om du inte lämnat din är vi tacksamma om du mailar den till bjorn.theorin@telia.com.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Det är skillnad på vad en fordrar av ett fruntimmer och en karl. (Vinden vände bladen, 1947)

Elin Wägner-dagen 14 maj

Plats: Bergs bygdegård
Tid: Kl. 14.00 om Svenska Hem,
Årsmötet börjar ca kl. 15.45



Eva Kaijser och Monika Björk om Svenska Hem

Dagordning för årsmötet:

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet
2. Val av två protokolljusterare.
3. Fråga om årsmötets behöriga utlysande
4. Styrelsens verksamhetsberättelse
5. Styrelsens ekonomiska berättelse samt revisorernas berättelse
6. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
7. Fastställande av medlemsavgiften för nästkommande år
8. Val av ordförande för nästa verksamhetsår
9. Val av övriga styrelseledamöter
10. Val av två revisorer jämte två suppleanter
11. Val av valberedning
13. Information om Lilla Björka
14. Övriga frågor

Stefan Edman om Elin och miljön

Stefan Edman kom till Lilla Björka när stiftelsen firade 20-årsjubileum och när Elin Wägnersällskapet firade 25 år i höstas höll han ett föredrag på Växjö stadsbibliotek under rubriken "Arvet efter Elin". Stefan ägnade den välbesökta och mycket uppskattade framställningen åt att ännu en gång följa upp Elins tankar om mänsklighetens problem med att inse vilka hänsyn vår jord kräver för att samverka med oss i all framtid.

Han påminde om att situationen kan verka mörk men att det faktiskt, sent omsider, har skett mycket som motverkar våra attacker mot den livsviktiga freden med jorden, det som numera kallas "överexploatering av ekosystemtjänsterna". Miljöforskningen har gett allt bredare underlag för lagar till skydd för natur och miljö. Internationella överenskommelser träffas mot överfiskning av haven, mot utsläpp av gifter, mot försurning, mot växthusgaser och mycket annat. Men tillämpningen av all denna goda vilja går trögt, det vet vi alla.

I tjugo år fram till 1995 var Stefan lärare på S:t Sigfrids folkhögskola i Växjö. Han arbetade aktivt för att samla in medel till inköpet av Lilla Björka och var med om att slutföra köpet. Stefan bor nu i sitt barndomshem i Ljungskile och har bland mycket annat varit knuten till regeringen i olika rådgivande funktioner. Han har skrivit en mängd böcker och medverkat i Elin Wägner-antologin *Det första fotstegets moder* (2009) med en essä om Elin Wägners *Fred med jorden*. Stefan avtackades med långa applåder och blommor. Det här var en gammal kär Växjöbekant. / Björn Theorin

Elin Wägner-staty i Växjö

Växjö kommuns kulturnämnd har under några år satt upp ett antal konstverk med olika teman i ett konststråk, Art Site, runt Växjösjön. Det går till så att kulturförvaltningen utser en projektledare som tillsammans med ytterligare ett par personer bildar en projektgrupp. Dessa plockar fram ett 50-tal intressanta konstnärer och väljer ut tre av dem som får i uppdrag att lämna in förslag på konstverk med utgångspunkt i det för året valda temat. En jury bedömer sedan de tre förslagen.

Årets tema var Elin Wägner och en styrelseledamot från sällskapet deltog i juryn. Vår ledamot beskrev juryarbetet så att de vid ett enda möte fick

beskrivet för sig de uppsatta kriterierna, betygsätta de aktuella tre konstverken och välja vilket de tyckte passade bäst. "Pissed Elin" var ett av de två förslag som diskuterades men i den slutliga och mycket jämna omröstningen var det förslaget, som gick ut på att utforma en plats till Elin Wägners minne, som juryn förordade. Juryn fann därmed ingen anledning att fördjupa sig i titeln på verket som juryn INTE valde.

Under en vecka i november hade allmänheten möjlighet att rösta på de tre förslagen. Tyvärr deltog endast ca 1500 personer, varav statyn "Pissed Elin", fick ca 700 röster. I december tog kulturnämnden det formella beslutet där allmänhetens röst vägde tyngre än juryns. Konstverket är tänkt att uppföras i oktober 2016.

Konstnären Sara Möllers val av namn och även själva statyn har rört upp känslorna hos många. Diskussionen har förts på insändarsidor, via mejl, telefonsamtal, radio och TV. Enligt Sara Möller ska *Pissed* tolkas både som att Elin är förbannad men också att hon står bredbent och kissar i sjön.

Sällskapet hade ett möte i mitten av januari med Sara Möller och konst- och kulturchefen i Växjö kommun där vi la fram våra invändningar mot namnet. Konstnären lovade fundera på saken, men vi fick svar i *Smålandsposten* ett par dagar senare att hon inte tänkte ändra sig.

Beslutet är taget men diskussionen går vidare...

Ann-Margreth Willebrand

I stället för telefon.

Någon gång på 1980-talet berättade Elin Wägners kusin Lisa Ekedahl för mig hur hon och Elin kommunicerade genom att spela hartsfiol på varandras fönsterbleck. De bodde i lägenheterna bredvid varandra på Varvsgatan och ingen av dem (eller möjligen bara Elin) hade telefon. De spände en tråd mellan sina fönsterbleck och kunde då åstadkomma en stark sjungande ton genom att gnida tråden med ett stycke harts. Fönsterrutan fungerar som resonansbotten. När en av dem signalerade, öppnade också den andra sitt fönster och så kunde de stå där och prata utan att behöva gå och ringa på dörren.

Att spela hartsfiol var annars ett pojkestreck som var vanligt förr. Ofta var det nog en kombination av bus och förklädd uppvaktning när man på kvällen smög sig fram till ett hus och fäste en tråd vid fönsterblecket. / *Barbro Andersson*

Kulturmannen och andra texter

Kulturkvinnan Ebba Witt-Brattström skriver inte bara om Kulturmannen utan om *Kulturkvinnor* från tidigare epoker och hur det samtida patriarkatet fått dem gömda och glömda. De får nu sin upprättelse. Läs om Elin Wägner och den tidiga rösträttsrörelsen samt om Strindbergs "hatobjekt" Anne Charlotte Leffler och Alfhild Agrell.

Ebba verkar ha kastat av sig det akademiska skrivsättsoket och går till angrepp friskt och roligt och med blinkningar till läsaren som förutsätts dela hennes värderingar. Artiklarna om "halvglömda" kvinnliga författare, t.ex. Birgitta Trotzig och Stina Aronsson, manar till omläsning av deras verk.



Jag tror att boken kan vara en ögonöppnare för många som inte tidigare fattat vad en feministisk läsning innebär. Ett exempel är Ebbas läsning av Knausgårds *Min kamp* och hennes analys av hustrun Lindas plats i berättelsen.

Som avslutning en ljuvlig utläggning omkring ordet "sällhet". / mes

Flory om Gabriela Mistral och Elin

Året efter det att Elin Wägner valts in i Svenska Akademien fick den chilenska diktaren Gabriela Mistral Nobelpriset i Litteratur 1945. Den 25 oktober 1995 träffade journalisten *Monnica Söderberg* Flory Gate i hennes hem för ett samtal om ceremonin när Gabriela Mistral fick Nobelpriset i litteratur och den efterföljande resan till Selma Lagerlöfs hem Mårbacka.

Flory Gate (1904-1998) och Elin Wägner hade en lång och betydelsefull bekantskap från 1933 till Elins död i januari 1949. De bodde nära varandra i Bergs socken, Flory på gården Rösås där hon startade ekologiskt jordbruk 1945 och Elin på Lilla Björka. Flory berättade:

"Jag såg Gabriela Mistral för första gången i Konserthusets stora sal i samband med Nobelprisutdelningen i december 1945. Hjalmar Gullberg, medlem i Svenska Akademien och Mistrals svenske översättare, höll högtidstalet. Enligt sed skulle den omtalade sitta på sin hedersplats men Gabriela

Mistral gjorde något ovanligt. När Gullberg övergick till spanska språket, reste hon sig, gick fram och ställde sig alldeles nära Gullberg, som nästan kom av sig. Det uppstod snart som en dialog mellan dem. Han vände sig i sitt tal både mot publiken och mot Mistral. Vilken utstrålning de hade!

Jag kommer ihåg detta samförstånd som tycktes råda mellan dem. Jag minns inte hur Gabriela Mistral var klädd, endast att hon var jättesöt och en strålande personlighet! Då tänkte jag att så här gör en omedelbar människa.

Någon dag efter prisutdelningen reste vi till Mårbacka. Enligt Elin Wägners anteckningar var det den 28 december. Vi åkte både bil och tåg. Det var vinter och kallt.

Elin Wägner och hennes kusin Lisa Ekedahl, Eva Andén, Selma Lagerlöfs dödsboförvaltare, samt Goulard de la Lama (Västberg), sekreterare till Gabriela Mistral, och jag var med på resan.

Genom Eva Andéns försorg hade Mårbacka öppnats för oss och där bjöds vi på middag efter ankomsten. Elin och Gabriela gick sedan tillsammans genom detta kvarlämnade hem. Vad jag minns talade de franska med varandra. Vi andra stannade kvar i ett sällskapsrum. Situationen var sådan, kände vi, att Elin och Gabriela behövde få vara ensamma med varandra i detta hus som tillhört en författarinna de båda fängslats av och skrivit om. Jag hade med mig kameran och tog en del bilder på sällskapet och miljön.

Vi stannade över natt på Mårbacka. Nästa dag var strålande vacker med sol och många minusgrader. Elin och Gabriela försvann till Selma Lagerlöfs grav på Östra Ämterviks kyrkogård.

Så småningom åkte vi tillbaka till Stockholm. Det måste ha varit per tåg för jag förnimmer i tankarna Gabriela i nattkupé. Vi skildes åt i Stockholm."

Monnica Söderberg

Vår och sommar på Lilla Björka

I vår har vi nöjet att hälsa nya vistelsestipendiater välkomna att bo på Lilla Björka en vecka. Inbjudan har riktat sig till feministiskt textbaserade konstnärer.

Några av dem som kommer är författaren Anna Jörgensdotter (som bidrog till antologin *Det första fotstegets moder*, 2009), konstnären Karin Granstrand och serietecknarna Berit Viklund och Josefin Svenska.

Sommarens utställning har titeln "Om träd". Vi utgår från Elin Wägners texter om träd och skog och kommer att visa tre olika fotoutställningar. Lamnhults fotoklubb tolkar citat ur *Tusen år i Småland* och Emma Krantz dokumenterar och fotar "gamla och märkvärdiga träd i Bergs socken". Dessutom visar Ulf Jansson bilder där han använt "fotostacking", en metod för att öka skärpeljud i t.ex. landskapsbilder. Han visar också sina fantasiska svarvade skålar.

Sommarkvällarna varje onsdag kl. 18 har också träd och skog som tema. Organisationen Spillkråkorna berättar om hur kvinnliga skogsägare sköter och vårdar sin skog, Skogsvårdsstyrelsen berättar om sitt arbete, Anders Johansson om Konungariket Svånan och de människor som enligt Elin Wägner levde i träåldern. Sommarkvällarna avslutas den 10 augusti med ett föredrag av Fredrik Sjöberg. / *Birgitta Hansson*, stiftelsens ordförande

Britts kvinnohistoria

Britt Dahlström, litteraturvetare och medlem i Elin Wägner-sällskapet sedan start, har skrivit en kvinnohistoria. Här berättar hon om sina tankar:

"Det började med att jag blev nyfiken på tidskriften *Hertha*. Hur hade kvinnorörelsens andra våg, de dramatiska 60-, 70- och 80-talen, speglats där? Det var ju då den stora kvinnolitteraturen vällde fram, de nya genrerna och ämnen som inte hade beskrivits förut. Det var tiden för rättvisa lagar för kvinnor. Vi som var med kände att världen förändrades.

Det visade sig att en liten (i upplaga) medlems-tidning för Fredrika Bremer-förbundet som *Hertha* hade sina spalter vidöppna mot omvärlden och alla de nya vindarna. Kvinnofrågor av alla slag ventilerades: familjepolitik, arbetsmarknad, teknik, bostäder, synen på barn. Kvinnor hade kommit olika långt i världen, men stod inför liknande problem. Fick de arbeta? Kunde de låta sina barn gå i skolan, flickor som pojkar? Hur beroende var de av en man?

Jag tyckte att detta var värt att diskutera. Eftersom jag hade följt den enorma expansionen av kvinnolitteratur på många områden, forskat och skrivit mycket om den kunde jag lägga mycket kunskap till de områden som *Hertha* tog upp. Det blev därför i alla enkelhet en kvinnohistoria från antiken till våra dagar i behändig form.

Det är ingen debattbok. Jag vill vara trogen dem jag citerar och skriver om. Jag har också velat ta med män som främjar kvinnosaken. Jag är trött på gräländet mellan falanger när det gäller kvinnofrågor. Men innehållet i boken är starkt. Otroligt hur kvinnor har behandlats genom århundraden. Det är också hoppfullt att följa framstegen."

Britt Dahlström: Kvinnohistoria, idéer och kamp.
CKM förlag (2016)

Karin om miljön

Nummer 8, i definitionen av hög levnadsstandard i *Väckarklockas* kapitel "Molnfödelse", är "en rymlig bostad med rum för gäster och verktyg med direkt övergång till marken, gräset och fåglarna." Detta med tanke på kvinnornas arbete i vävstolen.

Idag lever de flesta människor i städer och dessutom i ensamhushåll. Jag frågar mina väninnor hur de vill bo. Stor yta är inte det viktigaste längre, för vem har vävstol hemma idag? Det kan kännas tryggare att inte bo på markplan, när man bor ensam i en lägenhet. Liten boyta ger också mindre påverkan på miljön framförallt beroende på uppvärmningen. Samtalet kommer därefter in på Compact living och vad vi egentligen behöver? Alla våra prylar tar ju tid!

Tiderna förändras och kanske är det bara i fritidshuset (som över hälften av hushållen har) och på semestern som vi får det som kvinnorna önskade på Elins tid? / *Karin Sahlström*

Fel i småskrift 2015

Sarah Death meddelar att ett litet fel smög sig in i årets jubileumssmåskrift - det var Betty Cain och Ulla Sweedler i USA som översatte *Kvarteret Oron*. *Pennskaftet* var den bok som Sarah tolkade till engelska (*Penwoman*, Norvik Press, 2009).

Välkommen med bidrag till nästa Bergsluft före 1 augusti 2016.

Elin Wägner-sällskapet, www.elinwagner.se

Årsavgift: 150 kr / Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 7440, amwillebrand@hotmail.com